

Reactie Inspectie Veiligheid Defensie in het kader van de internetconsultatie Kaderwet rijksinspecties

Oprichting IVD

In de brief aan de Tweede Kamer van 28 maart 2018¹ kondigde de minister van Defensie een onafhankelijke toezichthouder aan op het terrein van veiligheid, de Inspectie Veiligheid Defensie (IVD). Aanleiding voor de oprichting van de IVD was een aantal incidenten en zware ongevallen binnen Defensie. Destijds is er bewust voor gekozen om het toezicht onafhankelijk te positioneren bij de IVD en de Aanwijzingen voor de rijksinspecties op de IVD van toepassing te verklaren². De staatssecretaris van Defensie benadrukte dit punt o.a. nog in een debat met de vaste Tweede Kamercommissie Defensie in juni 2021³.

Onafhankelijke positie

De IVD is dus van begin af aan een inspectie geweest die onafhankelijk gepositioneerd, als Bijzondere Organisatie Eenheid van het ministerie, haar taak uitvoert, rechtstreeks vallend onder de politieke leiding. Die positie is juridisch vastgelegd in het Algemeen organisatiebesluit Defensie 2021 en de Ministeriële regeling werkwijze en bevoegdheden IVD⁴ en de van toepassing verklaring van de Aanwijzingen. Daarnaast heeft de inspectie een eigen website en eigen medewerkers/adviseurs op juridisch, strategisch en communicatiegebied. Dit zijn belangrijke voorwaarden voor de onafhankelijke uitoefening van haar toezichttaken, en ook om te voorkomen dat de schijn ontstaat dat er sprake is van oneigenlijke beïnvloeding. Een IVD die te sterk is ingebed binnen en geafficheerd wordt met het eigen departement verliest haar geloofwaardigheid en dat kan juist leiden tot politieke afbreukrisico's voor haar minister.

Beantwoording specifieke vraag 2

Het feit dat de IVD toezicht houdt op de taakuitvoering door onderdelen van het eigen ministerie vormt geen enkel beletsel voor het vallen onder een Kaderwet op de rijksinspecties. Deze vraag speelde in het geheel niet bij het vaststellen van de hiervoor genoemde regelingen en is ook politiek nooit ter discussie gesteld. De IVD houdt toezicht op de kwaliteit van de uitvoering van taken op het terrein van veiligheid door de defensieonderdelen. Militairen en burgers moeten erop kunnen vertrouwen dat de uitoefening van dit toezicht onpartijdig en onafhankelijk plaatsvindt. Overigens houden ook andere inspecties, zoals de NLA, ILT en de NVWA, toezicht op (delen van) het eigen departement. Een principieel onderscheid tussen toezicht op onderdelen van het eigen ministerie en externe partijen is ook in die gevallen niet aan de orde. In het wetsvoorstel wordt daarom terecht geen onderscheid gemaakt tussen toezicht op onderdelen binnen het eigen ministerie en toezicht op burgers en bedrijven dat buiten het eigen ministerie plaatsvindt.

De IVD en de Kaderwet

Het huidige wetsvoorstel Kaderwet rijksinspecties komt niet in alle opzichten tegemoet aan de onafhankelijke rol en positie die voor de IVD vereist is voor een goede en onafhankelijke taakuitvoering, temeer als de huidige Aanwijzingen komen te vervallen. Tevens sluit het wetsvoorstel niet op alle punten aan bij de huidige, werkbare praktijk. De IVD onderschrijft dan ook de knelpunten die de Inspectieraad in zijn consultatie naar voren brengt. De IVD vraagt in het bijzonder aandacht voor de volgende punten:

¹ Kamerstukken II, 2017-2018, 34 919, nr. 4

² Kamerstukken II, 2018-2019, 35 000 X, nr. 106

³ Kamerstukken II, 2020-2021, 35 570 X, nr. 104

⁴ Stcrt 2019, 21612

- De inspecteur-generaal stelt thans onafhankelijk zijn werkprogramma vast, waarna de minister dat – na goedkeuring - aan de Kamer aanbiedt. Om onwenselijke beïnvloeding te voorkomen stellen wij voor om de criteria voor goedkeuring strikt te beperken tot processuele eisen, zoals ook de Inspectieraad in zijn consultatie bepleit. Het is in de huidige praktijk niet Defensie die de onderzoeken initieert (al zal Defensie er altijd op reageren) maar de IVD zelf.
- In het verlengde hiervan achten wij het onwenselijk dat de minister bij aanwijzing extra onderzoek(en) kan opdragen, zonder dat hiervoor middelen worden vrijgemaakt. Dit komt de facto neer op beïnvloeding van het werkprogramma, temeer omdat, zeker bij een inspectie met beperkte omvang als de IVD, de capaciteit beperkt is en door extra onderzoek andere taken en/of onderzoeken blijven liggen als hiervoor geen extra middelen beschikbaar zijn.